

Г. О. Баранов, Л. Д. Гармідер, Л. Ю. Гудзинська, Ю. Я. Гурський, Т. М. Денисенко, Т. А. Заяць, Т. В. Ігнатенко, О. В. Калініченко, І. Б. Коваль, К. П. Коваль, Н. О. Колінко, Л. І. Коротка, Т. Г. Кравцова, Г. О. Краєвська, М. В. Кузуб, Н. В. Кукіна, Л. А. Лещій, А. В. Литвиненко, Р. В. Манн, І. М. Міро, О. Б. Мних, С. З. Мошенський, В. Ю. Нестеренко, О. В. Нетребенко, В. В. Новіков, Т. С. Овчаренко, З. С. Пестовська, О. І. Пугач, О. Ю. Сова, Н. В. Трусова, Т. С. Черкашина, Н. О. Шпак, О. А. Шульга

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА, ПРАКТИКА

Колективна монографія

**Полтава
2023**

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГОСПОДАРСЬКО-ФІНАНСОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В
УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДИКА,
ПРАКТИКА**

Колективна монографія

**Полтава
2023**

УДК 338.1:336:001.82

Рекомендовано до друку вченою радою
Центру фінансово-економічних наукових досліджень
(Протокол № 97-9 від 20.11.2023 р.)

Рецензенти:

М. О. Багорка – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу Дніпровського державного аграрно-економічного університету.

Т. В. Устік – доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу та логістики Сумського національного аграрного університету.

Перспективи розвитку господарсько-фінансової діяльності підприємств в Україні: теорія, методика, практика : колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП “Астрая”, 2023. 133 с.

У колективній монографії представлено дослідження інноваційної діяльності в Україні. Викладено критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств. Здійснено оцінку обліково-аналітичного забезпечення повоєнного відновлення підприємств. Здійснено оцінку конкурентоспроможності підприємства з використанням багатокритеріального аналізу. Досліджено ризики кадрової безпеки підприємства. Висвітлені особливості моделювання інструментів економічного захисту підприємств в умовах міжнародної діяльності.

Jel B41, L10, L16, L19, L23, M11, M20, M31, M41, O13

Prospects for the development of economic and financial activities of enterprises in Ukraine: theory, methodology, practice : a collective monograph / Collective of authors. Poltava: PC “Astraya”, 2023. 133 p.

The collective monograph presents a study of innovation activity in Ukraine. The criteria for investment potential in the innovation cycles of the economic system of agro-industrial enterprises are outlined. An assessment of the accounting and analytical support for the post-war recovery of enterprises is carried out. The competitiveness of the enterprise is assessed using a multicriteria analysis. The risks of personnel security of the enterprise are investigated. The article highlights the peculiarities of modeling the instruments of economic protection of enterprises in the context of international activity.

ISBN 978-617-8231-42-2

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
------------------------	---

РОЗДІЛ 1. ПІДПРИЄМСТВО В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1. Розвиток інноваційної діяльності в Україні (Калініченко О. В.)	6
1.2. Оптимальні критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств (Трусова Н. В., Кукіна Н. В.)	12
1.3. Імпакт-економіка як вектор інноваційного розвитку підприємств для інтеграції та відновлення регіонів України (Коваль К. П., Денисенко Т. М., Пугач О. І.)	19
1.4. Розвиток підприємництва: проблеми та шляхи вирішення (Литвиненко А. В.)	25

РОЗДІЛ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Обліково-аналітичне забезпечення повоєнного відновлення малих підприємств (Новиков В. В.).....	29
2.2. Ризики кредитування підприємств в умовах трансформації фіскальної та облікової політики (Гудзинська Л. Ю.)	35
2.3. Розвиток вимог щодо подання фінансової звітності в Україні в контексті конвергенції (Кузуб М. В., Лещій Л. А., Ігнатенко Т. В.)	39

РОЗДІЛ 3. МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Методика оцінки конкурентноспроможності підприємства з використанням багатокритеріального аналізу (Овчаренко Т. С.).....	43
3.2. Моніторинг стратегічного розвитку організації (Шульга О. А.).....	51
3.3. Маркетингова діяльність засобами NFT-технологій для відбудови економіки України (Манн Р. В., Баранов Г. О.)	60
3.4. Пошук можливостей фінансового забезпечення маркетингової інноваційної діяльності високотехнологічних компаній (Мних О. Б.)	64

РОЗДІЛ 4. БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ ТА АНТИКРИЗОВА СИСТЕМА ГОСПОДАРЮВАННЯ

4.1. Діяльність індустріальних підприємств України в історичній перспективі: основні процеси та закономірності інвестиційної безпеки (Мошенський С. З.).....	70
4.2. Теоретичні засади антикризового управління підприємством (Нестеренко В. Ю., Коваль І. Б., Нетребенко О. В.).....	83
4.3. Інтелектуальний аналіз оцінки ризиків кадрової безпеки підприємства (Гармідер Л. Д., Коротка Л. І.).....	87
4.4. Діагностика імовірності банкрутства олігополістичних об'єднань гірничо-видобувного комплексу як складова державної економічної політики України (Черкашина Т. С.).....	95
4.5. Сучасні аспекти менеджменту економічної безпеки приватних закладів вищої освіти (Пестовська З. С., Міро І. М.).....	106
4.6. Безпечний розвиток транспортної інфраструктури у воєнний і повоєнний період (Заяць Т. А., Сова О. Ю., Красівська Г. О., Кравцова Т. Г.)	113
4.7. Моделювання інструментів економічного захисту підприємств в умовах міжнародної діяльності (Шпак Н. О., Колінко Н. О., Гурський Ю. Я.).....	118

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	123
---	-----

ПЕРЕДМОВА

Розвиток економічних відносин в Україні вимагає подальшого опрацювання основних засад функціонування підприємств як основної ланки національної економіки. Саме на цьому рівні зосереджено найбільш висококваліфіковані працівники, економічні ресурси, високопродуктивні технології для виробництва суспільно необхідної продукції (послуг). А також здійснюється інвестиційна та інноваційна діяльність.

Найважливішою умовою розвитку підприємств у довгостроковому періоді є розробка нових підходів до управління підприємством, ефективне використання наявних ресурсів, оптимізація витрат за рахунок внутрішньогосподарських резервів, впровадження інновацій.

У колективній монографії “Перспективи розвитку господарсько-фінансової діяльності підприємств в Україні: теорія, методика, практика” досліджено інноваційну діяльність в Україні. Визначено критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств. Здійснено оцінку обліково-аналітичного забезпечення повоєнного відновлення підприємств. Здійснено оцінку діяльності індустріальних підприємств України в історичній перспективі. Здійснено оцінку конкурентноспроможності підприємства з використанням багатокритеріального аналізу. Проведено аналіз оцінки ризиків кадрової безпеки підприємства. Здійснено моделювання інструментів економічного захисту підприємств в умовах міжнародної діяльності.

У першому розділі “Підприємство в сучасній системі господарювання” досліджено інноваційну діяльність в Україні. Розглянуто інвестиційний потенціал із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств України. Охарактеризовано складові бізнес-моделі імпаکت-підприємства. Запропоновано напрямки розвитку підприємств в Україні.

У другому розділі “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит діяльності підприємств” проаналізовано обсяги виробництва продукції підприємствами України у розрізі їх розмірів. Проаналізовано динаміку витрат на персонал підприємствами малого бізнесу у порівнянні із великими та середніми. Охарактеризовано основні принципи обліку та складання фінансової інформації за МСФЗ, GAAP-US і Н(С)БО.

У третьому розділі “Менеджмент та маркетинг підприємств” розглянуто види методів оцінки конкурентноспроможності підприємства, охарактеризовано стратегії для підприємства на основі SPACE-аналізу. Запропоновано методику оцінки конкурентноспроможності підприємства з використанням багатокритеріального аналізу. Охарактеризовано підходи до визначення поняття “розвиток підприємства” та “стратегічне планування”. Розглянуто венчурні інвестиції для виробництва акумуляторних батарей для електромобілів. Проаналізовано взаємодію маркетингу і логістики в інноваційній діяльності підприємства для задоволення потреб стратегічних клієнтів.

У четвертому розділі “Безпека підприємств та антикризова система господарювання” розглянуто положення ефективного антикризового управління. Охарактеризовано причини виникнення неплатоспроможності підприємства. Здійснено порівняння методів оцінки кадрового потенціалу підприємства щодо застосування їх для оцінки ризиків кадрової безпеки підприємства. Розглянуто методи визначення імовірності банкрутства олігополістичних об'єднань. Здійснено оцінку імовірності банкрутства олігополістичних об'єднань гірничо-видобувного комплексу України (за дискримінантними моделями). Узагальнено трактування поняття “економічна безпека” на різних рівнях економіки. Запропоновано платіжну матрицю інструментів економічного захисту в умовах протидії загрозам міжнародного економічного середовища та імовірність їх прояву.

При підготовці колективної монографії використані статистичні дані, аналітичні матеріали, а також розробки авторів.

Структура монографії складається з чотирьох розділів, у написанні яких брали участь: **Калініченко О. В.** (підрозділи 1.1); **Трусова Н. В., Кукіна Н. В.** (підрозділи 1.2); **Коваль К. П., Денисенко Т. М., Пугач О. І.** (підрозділи 1.3); **Литвиненко А. В.** (підрозділи 1.4); **Новіков В. В.** (підрозділи 2.1); **Гудзинська Л. Ю.** (підрозділи 2.2); **Кузуб М. В., Лещій Л. А., Ігнатенко Т. В.** (підрозділи 2.3); **Овчаренко Т. С.** (підрозділи 3.1); **Шульга О. А.** (підрозділи 3.2); **Манн Р. В., Баранов Г. О.** (підрозділи 3.3); **Мних О. Б.** (підрозділи 3.4); **Мошенський С. З.** (підрозділи 4.1); **Нестеренко В. Ю., Коваль І. Б., Нетребенко О. В.** (підрозділи 4.2); **Гармідер Л. Д., Коротка Л. І.** (підрозділи 4.3); **Черкашина Т. С.** (підрозділи 4.4); **Пестовська З. С., Міро І. М.** (підрозділи 4.5); **Заяць Т. А., Сова О. Ю., Красівська Г. О., Кравцова Т. Г.** (підрозділи 4.6); **Шпак Н. О., Колінко Н. О., Гурський Ю. Я.** (підрозділи 4.7).

Дана колективна монографія може використовуватись здобувачами вищої освіти при виконанні курсових, дипломних робіт, а також аспірантами, спеціалістами, науковцями та викладачами вищих навчальних закладів.

Розвиток національної економіки України повинен забезпечуватися за рахунок сприятливого середовища для генерації знань в різних галузях. Основою є розвинена система освіти, нормативно-правова база та комплексна державна політика підтримки науково-дослідної та інноваційної діяльності.

Отже, інновації забезпечують розвиток суспільства, охоплюючи всі сфери його економічної та соціальної діяльності. Особливостями інновацій є їхня науково-технічна новизна, практичне застосування та комерціалізація. Основними функціями інновації є: інформаційна, відтворювальна, інвестиційна та стимулююча. Інновації забезпечують підвищення конкурентоспроможності продукції (послуг), розширення та зміцнення ринкових позицій, освоєння нових галузей.

Інноваційна діяльність передбачає пошуки новаторських ідей та підприємств-партнерів або спільних підприємств, впровадження інноваційних проектів, освоєння нових видів діяльності, розширення кола постачальників, розширення номенклатури нової продукції (послуг), розширення зовнішнього та внутрішнього ринків.

Інноваційний розвиток галузей національної економіки України пов'язаний з комплексним використанням наукомістких чинників виробництва, що визначають організаційно-управлінську, фінансово-економічну, техніко-технологічну, ресурсо- та енергозберігаючу діяльність з метою забезпечення конкурентоспроможності продукції (послуг) на зовнішніх і внутрішніх ринках.

1.2. Оптимальні критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств

© Трусова Н. В.

д-р. екон. наук, проф.,

*Таврійський державний агротехнологічний університет
ім. Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна*

© Кукіна Н. В.

канд. екон. наук, доц.,

*Таврійський державний агротехнологічний університет
ім. Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна*

Динамічний розвиток глобального середовища на світових ринках визначає швидкі зміни факторів, що виникли у зв'язку із терористичною агресією та спробою росії зруйнувати економічну систему агропромислових підприємств України, інвестиційний потенціал яких, в супереч всім викликам, є потужним завдяки цілеспрямованій державній підтримці, направленої на економічну стабілізацію, підвищення якості життя населення та забезпечення продовольчої безпеки.

Інноваційні процеси в економічній системі агропромислових підприємств є тією рушійною силою комплексного використання наукомістких факторів виробництва для забезпечення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Ці процеси набувають особливого значення у зв'язку з необхідністю адаптації українського агропромислового сектора економіки до вимог ЄС, вирішення або принаймні зменшення існуючих розбіжностей між Україною та ЄС у визначенні пріоритетів державної агропромислової політики [7].

Інвестиційним як генератор інноваційних ресурсів, забезпечує стрімке зростання прибутковості підприємств будь-якої сфери при розробці новітніх технологій, модернізації процесу виробництва. Тому, економіка будь-якої країни, що характеризується трансформацією, визначає напрями та методи оцінювання оптимальних критеріїв інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, під впливом потенційних вигод, які при використанні інвестиційних фондів приватних компаній, або державного (місцевого) бюджету забезпечують накопичення інвестиційних джерел, дозволяють підвищити конкурентоспроможність продукції, сформувати агропромкластери та стимулювати зростання економічної системи інноваційного розвитку в країні [14].

Слід враховувати, що критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств за сукупністю джерел формують комплекс системно-цільових інвестиційних ресурсів, що спрямовуються на використання наукових розробок, упровадження інновацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку [8]. Ці критерії визначають тривалість періоду окупності інновацій, синхронність (рівномірність) надходження доходів від здійснення інвестицій в динамічній стохастичній системі, що складається із різних за своєю природою інноваційного та інвестиційного процесів [6].

Ключовим фактором у рамках реалізації інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств є формування “Коридору” можливостей стратегічних змін та їх рівень сегментування між існуючими технологічними трансфертами та обміном ресурсами [2]. Ідентифікація можливостей стратегічних змін інвестиційного потенціалу здійснюється із дотриманням системи наступних принципів: наукової обґрунтованості (в основі сукупність наукових знань, щодо сфери дослідження), цілеспрямованості (досягнення конкретних цілей), системності (стійкий зв’язок між локальними можливостями та стратегічними змінами), альтернативності (вибір стратегічних змін із доступних варіантів); ефективності (реалізація можливостей перевищує витрати на їх використання) [4; 9; 13].

Стратегічні зміни інвестиційного потенціалу мають чотири блоки оптимізації інноваційних циклів в економічній системі агропромислових підприємств [1; 4; 6; 12]. Перший блок. Побудова загальної вибірки аналітичних індикаторів для ідентифікації оптимальних критеріїв інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств із можливими стратегічними змінами. Дослідження різних комбінацій цих можливостей та їх порівняння із дотриманням попередніх умов дозволяє на даному етапі побудувати аналітичну матрицю (A) розмірністю $n \times m$ [4; 6; 12]:

$$A = \begin{pmatrix} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_i \\ \dots \\ x_m \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} x_{11} \dots x_{1i} \dots x_{1m} \\ x_{21} \dots x_{2i} \dots x_{2m} \\ \dots \\ x_{i1} \dots x_{ij} \dots x_{im} \\ \dots \\ x_{n1} \dots x_{nj} \dots x_{nm} \end{pmatrix} \quad (1)$$

де m – число локальних складових щодо можливостей інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств із стратегічними змінами їх оптимальних критеріїв, які дорівнює кількості строк матриці; n – число одиниць m -вимірного простору, що дорівнює кількості стовбців у матриці A ; x_{ij} – значення одиниці за номером j , для ознаки за номером i .

Другий блок. Вибір еталонного вектору для кожної локальної складової, відповідно до рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, які досліджуються (унікальний, граничний чи середній рівень можливостей). Еталонна матриця $A_{et}^{\max}$ представлена за формулою (2) [4; 6; 12]:

$$A_{et}^{\max} = \begin{pmatrix} x^{\max} \\ 1m \\ x^{\max} \\ 2m \\ \dots \\ x^{\max} \\ i \\ \dots \\ x^{\max} \\ m \end{pmatrix} \quad (2)$$

Розрахунок унікального рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) здійснюється за формулою (3) [4; 6; 12]:

$$PSC_{IP}^{\max} = \sum_{i=1}^m x_i^{\max} \quad (3)$$

де $PSC_{IP}^{\max}$ – унікальний рівень можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств); m – число локальних складових щодо унікальних можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств; $x_i^{\max}$ – унікальний рівень i -ї складової щодо можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств.

Еталонна матриця $A_{et}^{\min}$ представлена за формулою (4) [4; 6; 12]:

$$A_{et}^{\min} = \begin{pmatrix} x_{1m}^{\min} \\ 1m \\ x_{2m}^{\min} \\ \dots \\ x_{im}^{\min} \\ i \\ \dots \\ x_{m}^{\min} \end{pmatrix} \quad (4)$$

Розрахунок граничного рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) здійснюється за формулою (5) [4; 6; 12]:

$$PSC_{IP}^{\min} = \sum_{i=1}^m x_i^{\min} \quad (5)$$

де $PSC_{IP}^{\min}$ – граничний рівень можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств); m – число локальних складових граничного рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств; $x_i^{\min}$ – граничний рівень i -ї складової щодо можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств.

Еталонна матриця $\bar{A}_{et}$ представлена за формулою (6) [4; 6; 12]:

$$\bar{A}_{et} = \begin{pmatrix} \bar{x}_{1m} \\ \bar{x}_{2m} \\ \dots \\ \bar{x}_i \\ \dots \\ \bar{x}_{nm} \end{pmatrix} \quad (6)$$

Розрахунок середнього рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) здійснюється за формулою (7) [4; 6; 12]:

$$\overline{PSC}_{IP} = \sum_{i=1}^m x_i \quad (7)$$

де $\overline{PSC}_{IP}$ – середній акумульований на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) рівень можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств; m – число локальних складових щодо середнього рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств; $\bar{x}_i$ – середній рівень i -ї складової щодо можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств.

Побудовані еталонні матриці $A_{er}^{\max}$, $A_{er}^{\min}$ та $\bar{A}_{er}$ дозволяють сформулювати так звані “коридор” можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств.

Третій блок. Здійснення розрахунку індикатора “похибки”, який демонструє розрив оптимальних критеріїв стратегічних змін в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств та акумульованих в умовах ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) ресурсних можливостей інвестиційного потенціалу. В цьому випадку будується оновлена аналітична матриця (A') для кожного рівня інвестиційного потенціалу:

можливості унікального рівня (формула (8)) [4; 6; 12]:

$$A' = \frac{A}{A_{er}^{\max}} \left(\begin{array}{c} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_i \\ \dots \\ x_m \end{array} \right) / \left(\begin{array}{c} x_{1m}^{\max} \\ x_{2m}^{\max} \\ \dots \\ x_i^{\max} \\ \dots \\ x_m^{\max} \end{array} \right), \quad (8)$$

можливості граничного рівня (формула (9)) [4; 6; 12]:

$$A' = \frac{A}{A_{er}^{\min}} \left(\begin{array}{c} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_i \\ \dots \\ x_m \end{array} \right) / \left(\begin{array}{c} x_{1m}^{\min} \\ x_{2m}^{\min} \\ \dots \\ x_i^{\min} \\ \dots \\ x_m^{\min} \end{array} \right), \quad (9)$$

можливості середнього рівня (формула (10)) [4; 6; 12]:

$$A' = \frac{A}{A_{er}^{\min}} \left(\begin{array}{c} x_1 \\ x_2 \\ \dots \\ x_i \\ \dots \\ x_m \end{array} \right) / \left(\begin{array}{c} \bar{x}_{1m} \\ \bar{x}_{2m} \\ \dots \\ \bar{x}_i \\ \dots \\ \bar{x}_{nm} \end{array} \right) \quad (10)$$

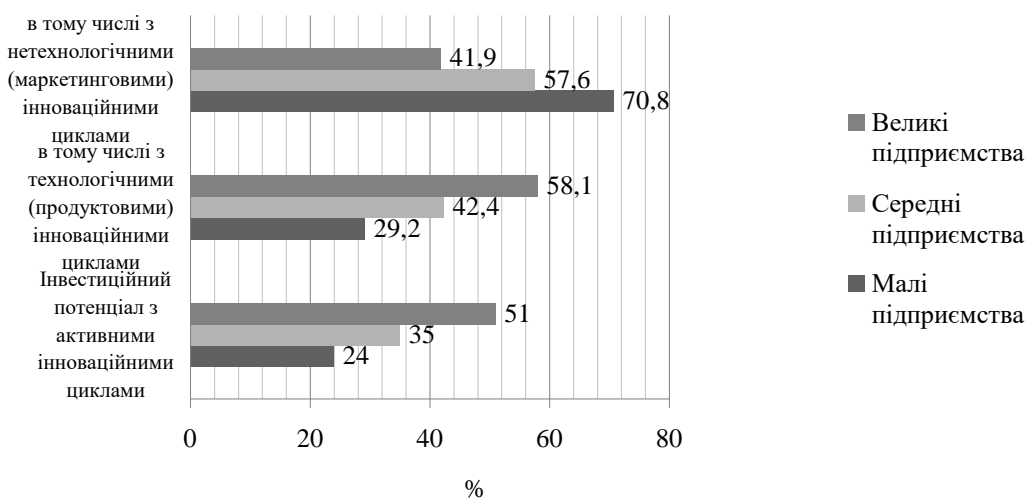
Четвертий блок. Оцінка рівня можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) здійснюється за допомогою коефіцієнту (d_{PSC_p}), який розраховується за формулою (11) [4; 6; 12]:

$$d_{PSC_p} = \frac{IP_i}{PSC_r} \quad (11)$$

де IP_i – загальний рівень можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи i -го агропромислових підприємств; PSC_r – можливості інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи i -го агропромислових підприємств, акумульованих на ринку (в галузі, в сегменті ринку, або групою підприємств) за певним їх рівнем: унікальним, граничним або середнім.

Отже, визначення оптимальних критеріїв інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств є комплексним заходом, який реалізує внутрішні та зовнішні ресурсні можливості агропромислових підприємств в певному проміжку часу, враховує локальні складові кожного із них.

Розглядаючи розподіл величини інвестиційного потенціалу в інноваційні цикли економічної системи агропромислових підприємств в середньому за 2017 – 2021 рр., можна відзначити, що більша його частка використовується в великих підприємствах агропромислової галузі з переробки сільськогосподарської продукції (рис. 1).

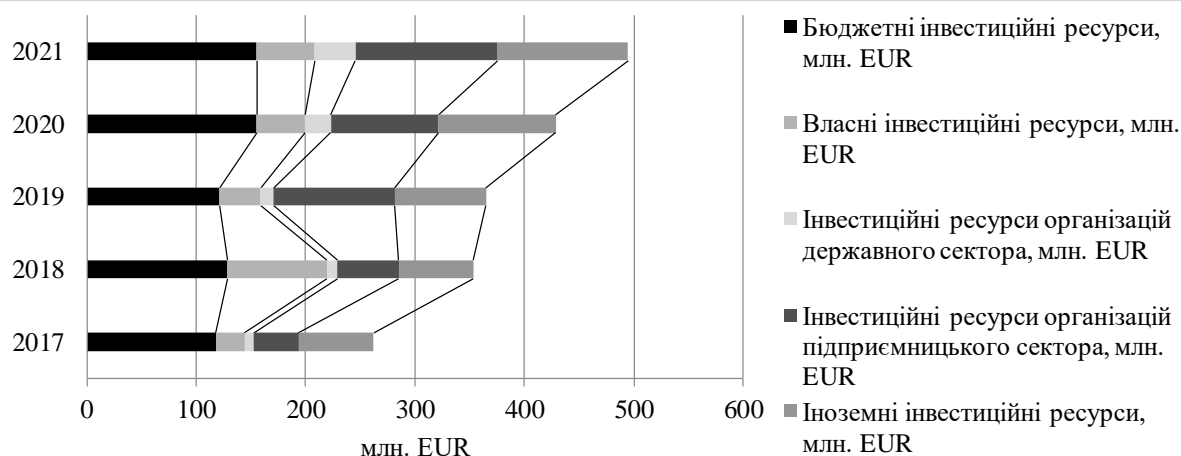

Рис. 1. Розподіл величини інвестиційного потенціалу в активних інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств в середньому, 2017 – 2021 рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними [3; 5]

Так, за 2017 – 2021 рр. інвестиційний потенціал з активними інноваційними циклами економічної системи великих агропромислових підприємств становив 51 % від загальної їх кількості; на середні підприємства припадало в середньому 35 % інвестиційного потенціалу, на малі підприємства – 24 %. В тому числі 58,1 % інвестиційного потенціалу великих агропромислових підприємств використовувався в технологічних (продуктових) інноваційних циклах та 41,9 % в нетехнологічного (маркетингового) циклів. В середніх агропромислових підприємствах 42,4 % інвестиційний потенціал було розподілено в технологічні (продуктові) інновації; в малих підприємствах він склав 29,2 %. На маркетингові цикли економічної системи середні підприємства використали 57,6 % інвестиційного потенціалу, малі підприємства – 70,8 %.

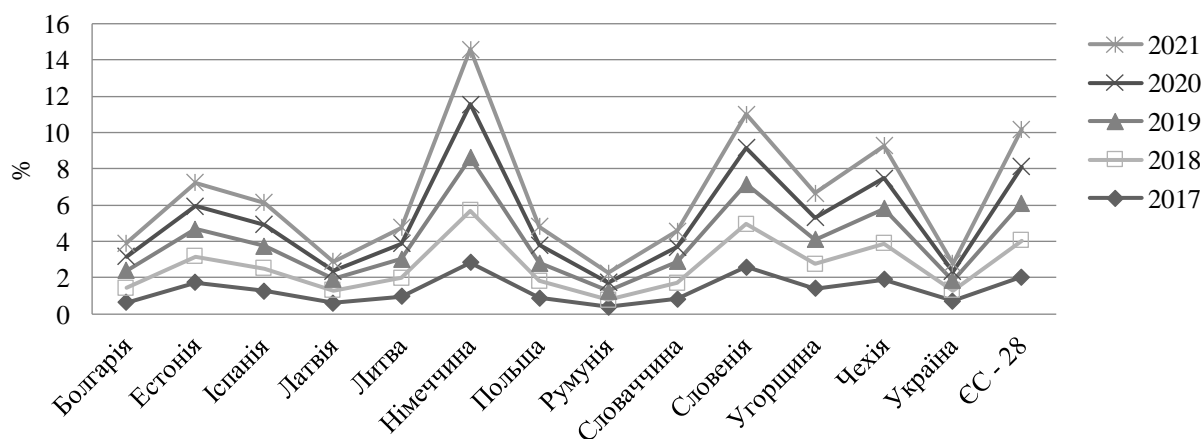
Зазначимо, що питома вага загального обсягу інвестиційних витрат в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств України у ВВП становила 0,45 %, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,16 % (рис. 2).

Рис. 2. Джерела формування інвестиційного потенціалу в інноваційні цикли економічної системи агропромислових підприємств України, 2017 – 2021 рр., млн. EUR

Джерело: побудовано авторами за даними [3; 5]

У 2021 р., частка обсягу інвестиційних витрат із сукупної величини інвестиційного потенціалу на розробку НДР щодо впровадження інноваційних циклів економічної системи агропромислових підприємств у ВВП країн ЄС-28 становила 2,06 % (рис. 3).

Рис. 3. Частка обсягу інвестиційних витрат із сукупної величини інвестиційного потенціалу країн ЄС-28 на розробку НДР щодо впровадження інноваційних циклів економічної системи в агропромислових підприємств, у % до ВВП, 2017 – 2021 рр.

Джерело: розраховано авторами за даними [10; 11]

Найбільша частка інвестиційних витрат із загальної величини інвестиційного потенціалу на дослідження та розробку інноваційних циклів економічної системи агропромислових підприємств була у Німеччині – 3,02 %, Словенії – 1,86 %, Чеській Республіці – 1,79 %. У 2021 р. із загальної величини інвестиційного потенціалу було розподілено 68,1 % на придбання машин, обладнання та програмне забезпечення, а також 0,4 % – на придбання інших зовнішніх знань щодо відновлення або впровадження інноваційних циклів в економічній системі суб'єктів агропромислового виробництва.

Стратегічні зміни в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств, в умовах стабільності локальних складових, дозволили розподілити ресурси в межах “коридору” можливостей інвестиційного потенціалу за унікальним, граничним та середнім рівнем (табл. 1).

Так, унікальний рівень можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних цінках економічної системи агропромислових підприємств за 2017 – 2021 рр. демонструє зростання майже у 2,92 разів.

Це є результатом приросту всіх локальних складових. Найбільшими темпами відбувається приріст можливостей досліджуваного потенціалу, де задіяні трудові ресурси (у 2,72 разів), оборотні ресурси (приріст у 4,26 разів), нематеріальні активи (приріст у 1,96 разів), фінансові

ресурси (приріст у 1,71 разів). Це вказує на розвиток ринку сільськогосподарської сировини та попиту на неї серед галузей АПК. Граничний рівень можливостей інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах суб'єктів агропромислового виробництва вказує на їх зростання за 2017 – 2021 рр. у 1,7 разів. Аналіз приросту локальних складових вказує на приріст стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні нематеріальні активи та фінансових ресурсів – у 4,2 разів. Середній рівень можливостей інвестиційного потенціалу демонструє приріст майже у 2,16 разів. Тенденції зміни його локальних складових дублюють приріст унікальних можливостей (зростання у 2,57 разів за рахунок трудових ресурсів та у 4.36 разів за рахунок нематеріальних активів).

Таблиця 1

Акумуляовані можливості інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств України за унікальним, граничним та середнім рівнями, 2017 – 2021 рр., млн. EUR

Індикатор	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Унікальний рівень можливостей інвестиційного потенціалу					
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні трудові ресурси	405,9	496,4	628,7	648,2	1103,6
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні основні засоби	43,6	54,6	67,6	67,6	67,6
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні оборотні ресурси	132,4	128,5	115,3	506,7	563,6
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні нематеріальні активи	2,8	3,7	4,1	4,2	5,5
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні фінансові ресурси	29,7	36,3	21,7	32,4	50,9
Разом	614,4	719,5	837,4	1259,1	1791,2
Граничний рівень можливостей інвестиційного потенціалу					
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні трудові ресурси	175,9	290,7	201,4	78,5	310,8
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні основні засоби	18,0	14,5	4,9	15,1	20,0
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні оборотні ресурси	41,7	27,2	38,5	40,9	51,4
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні нематеріальні активи	0,05	0,03	0,1	0,02	1,1
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні фінансові ресурси	4,4	-5,6	-25,9	3,3	18,6
Разом	240,1	326,7	219,0	137,6	406,6
Середній рівень можливостей інвестиційного потенціалу					
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні трудові ресурси	278,2	345,8	418,1	470,0	714,3
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні основні засоби	27,3	29,9	32,8	36,2	39,5
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні оборотні ресурси	86,3	29,9	32,8	36,3	39,5
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні нематеріальні активи	0,8	0,9	1,0	1,5	3,5
за рахунок стратегічних змін в інноваційних циклах, в процесі яких задіяні фінансові ресурси	18,2	14,9	0,07	17,5	35,4
Разом	410,5	479,0	527,6	695,7	885,8
Коридор можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств	203,9	240,5	309,8	563,4	905,4
Δ за роками, +; - %	-	18,24	28,81	81,86	60,70

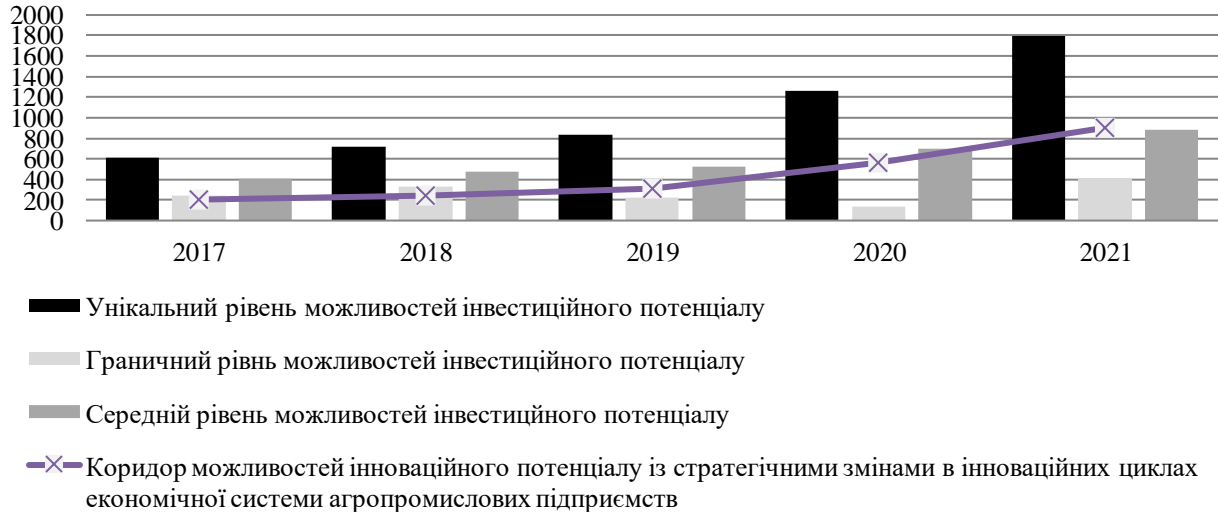
Джерело: розраховано авторами за даними [3; 5]

Значення “коридору” можливостей досліджуваного інвестиційного потенціалу щодо його унікального, граничного та середнього рівня узагальнено на рис. 4.

Зазначимо, що стратегічна спрямованість інвестиційного потенціалу на здійснення розширеного відтворення та стимулювання ресурсних можливостей за визначеними інноваційними пріоритетами в агропромисловому секторі свідчить про завершення епохи спонтанних, хаотичних ринкових перетворень, які здійснювались під впливом короткотермінових внутрішніх і зовнішніх факторів. Інноваційний тип стратегічних змін інвестиційного потенціалу агропромислових підприємств України вийшов за рамки

Розділ 1. Підприємство в сучасній системі господарювання

теоретичних концепцій і постає головною рушійною силою досягнення конкурентних переваг як на національному, так і на світовому аграрному ринку. Тому, багатофункціональність інноваційних циклів економічної системи суб'єктів агропромислового виробництва вимагає оптимальної величини інвестиційного потенціалу для підвищення рівня конкурентоспроможності виробництва продукції, нарощування експортних можливостей країни в сучасних реаліях економічного простору за умови економічної безпеки підприємств.

Рис. 4. Коридор можливостей інвестиційного потенціалу із стратегічними змінами в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств України, 2017 – 2021 рр., млн. EUR

Джерело: розраховано авторами за даними [3; 5]

Таким чином, оптимальні критерії інвестиційного потенціалу в інноваційних циклах економічної системи агропромислових підприємств мають формуватись на ефективній державно-приватній взаємодії для розробки інвестиційно-орієнтованій політики, яка має бути спрямована не лише на стимулювання концентрації капітальних інвестицій, а й на активізацію прямого іноземного інвестування агропромислового виробництва країни, оскільки останнє характеризується довготривалим характером і не є “гарячим капіталом”. При цьому, найважливішими напрямками покращення інноваційних процесів агропромислових підприємств має бути: перехід до політики розвитку аграрного та промислового секторів за аналогією країн ОЕСР, зокрема ЄС; формування кредитного забезпечення інвестицій в АПВ на рівні третини його потреби; розширення можливостей регіонів щодо формування локальних інвестицій; надання інвестиційної підтримки суб'єктам малого агропромислового виробництва; запровадження державних і регіональних програм підтримки інноваційного розвитку.

1.3. Імпакт-економіка як вектор інноваційного розвитку підприємств для інтеграції та відновлення регіонів України

© Коваль К. П.

доктор філософії,

Національний університет “Чернігівська політехніка”, м. Чернігів, Україна

© Денисенко Т. М.

канд. техн. наук, доц.,

Національний університет “Чернігівська політехніка”, м. Чернігів, Україна

© Пугач О. І.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,

Національний університет “Чернігівська політехніка”, м. Чернігів, Україна

Повномасштабна збройна агресія проти нашої держави та виклики, що з нею пов'язані, на фоні переважанням ділової поведінки та корпоративної культури з акцентуванням досягнення фінансового успіху, призводить до подальшого загострення існуючих проблем сучасного суспільства – структурної соціальної та економічної нерівності; погіршення стану навколишнього середовища, зниження індивідуального добробуту та втрати соціальної згуртованості [14].